कार्यालय, नागपूर महानगरपालिका, नागपूर
(सचिवालय)

<u>प्रस्तावना</u> :- **विषय :- मालमत्ता कर मागणी देयके भारतीय डाक विभागाव्दारे**
{मालमत्ता कर विभाग } **(स्पीड पोस्ट) वितरीत करण्याबाबत.**

नागपूर शहरातील सर्व इमारती व जमिनीकरीता महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियमाचे अनुसूची प्रकरण ८, कराधान नियम १२७ अन्वये करयोग्य मुल्य आधारीत पध्दतीने कर निर्धारणाचे काम करण्यात येते. आर्थीक वर्ष २०२३-२०२४ Geocivic Property Tax Management System अंतर्गत ६९६६५४ मालमत्ता निर्धारण कक्षेत आहेत.

महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियम १९४९ चे परिशिष्ट "ड" प्रकरण ८ चे कराधान नियम ३९ अन्वये मालमत्ता कर म.न.पा. निधीत जमा करणेस जबाबदार असलेल्या व्यक्तीस मालमत्ता कर मागणी देयक तामिल करणे अनिवार्य आहे. मालमत्ता कर मागणी देयक जबाबदार व्यक्तीस वेळेत उपलब्ध होणेकरीता क्षेत्रीय कार्यालयाचे कार्यरत कर्मचाऱ्यांमार्फत घरोघरी जावून वितरीत करण्यात येतात, परंतू बरेचदा जबाबदार व्यक्ती घरी नसल्यामुळे, दुकान, आस्थापनास्थळी उपस्थित आढळत नसल्यामुळे व मागणी देयक प्राप्त झाल्याची पोच घेणे गरजेचे असल्याने मालमत्ता कर विभागाकडे पुरेसा मनुष्यबळ नसल्यामुळे विहीत कालावधीत जबाबदार व्यक्तीस मालमत्ता कर मागणी देयक तामिल होत नाही. तसेच क्षेत्रिय कार्यालयातील चालू असलेली इतर शासकीय कामे निर्धारीत वेळेत करण्याकरीता आदेशित केल्या जाते, त्यामुळे ही मागणी देयके मुदतीत तामिल करणे शक्य होत नाही, त्याचा मालमत्ता कराचे वसुलीवर परिणाम होतो. मालमत्ता कर देखील विहीत कालावधीत मनपा निधीत जमा होत नाही, परंतु संगणकीय प्रणाली मधून अशा मालमत्ता करीता शास्ती निर्धारीत होत असते, त्यामुळे नागरिकांचे रोषाला सामोरे जावे लागते.

नागपूर महानगरपालिका क्षेत्रातील इमारती व जमिनीकरीता मालमत्ता कर जमा करणे व जबाबदार व्यक्तीस विहित कालावधीत मालमत्ता कर मागणी देयक तामिल होणे हेतु मा.आयुक्त तथा प्रशासक यांनी भारतीय डाक विभागामार्फत मालमत्ता कर मागणी देयके वितरीत करण्याबाबत निर्देशित केलेले होते. त्यानुसार प्रायोगिक तत्वावर मनपा च्या लक्ष्मीनगर झोन क्र.१ अंतर्गत १००० मालमत्ता धारकांना मालमत्ता कराच्या संगणक प्रणाली मध्ये उपलब्ध असलेल्या डाक पत्त्याच्या (Postal Address) आधारावर मागणी देयके पाठविण्यात आली असता त्यापैकी ५९४ देयेके ही अपूर्ण पत्ता व इतर कारणामुळे कार्यालयात परत आली.

भारतीय डाक विभागाकडून परत आलेले मागणी देयकातील डाक पत्ते (Postal Address) अद्यावत करण्याच्या दृष्टीने मा.अतिरिक्त आयुक्त(शहर) यांनी डाक विभागाच्या अधिकाऱ्यांसोबत चर्चा केली असता संबंधीत अधिकाऱ्यांनी फक्त पीनकोड (Pincode) अद्यावत करण्याकरीता प्रति देयक रुपये २/- प्रमाणे खर्च येईल, परंतु पीनकोड अद्यावत केल्यानंतरही देयके अचुक मालमत्ता धारकापर्यंत पोहचतील, याबाबत शाश्वती दिलेली नाही. त्यामुळे पीनकोड अद्यावत करण्याचे काम सध्या थांबवून परत आलेली मागणी देयके संबंधीत कर संग्राहक/ निरिक्षक तसेच डाक विभागाचे कर्मचारी यांचे सह अद्यावत डाक पत्ते (Postal Address) प्राप्त करण्याचे निर्देश दिलेत. तसेच पुढील वर्षाची २०२४-२०२५ करीताची संपूर्ण मागणी देयके भारतीय डाक विभागाव्दारे पाठविण्याचे निर्देश दिलेले आहेत.

आर्थिक वर्ष २०२३-२०२४ मध्ये ६९६६५४ मालमत्ता निर्धारण कक्षेत आहेत. ६९६६५४ मालमत्तां पैकी जवळपास १,१३,६५४ खुले भुखंड वगळून अंदाजे ५८३००० मालमत्ता धारकांना २०२४-२०२५ ची मागणी देयके माहे जून, २०२४ पर्यंत संबंधीत मिळकतदारापर्यंत भारतीय डाक विभागाव्दारे

पोहचविणे अपेक्षीत आहे. खुल्या भुखंडावर मालमत्ता कर मागणी देयक घेणेस कोणीच उपस्थित नसतात त्यामुळे वर्तमान पत्रात जाहिर सूचना देवून खुल्या भुखंडधारकाच्या मालकास मागणी देयके प्राप्त करुन घेणेचे आवाहन करण्यात येईल किंवा उक्त खुल्या भुखंडावर फलक उभा करुन फलकावर मागणी देयक चिकटवून मागणी देयक तामील केल्याचा पुरावा निर्माण करण्यात येईल. खुल्या भुखंडाकरीता मागणी देयके भारतीय डाक सेवा मार्फत तामील करुन घेण्याचे कोणतेही औचित्य साधले जाणार नाही.

आर्थिक वर्ष २०२४-२०२५ करीता नागपूर महानगरपालिका क्षेत्रातील इमारतीकरीता मालमत्ता कर रकमेचे मागणी देयके संबंधीत मालमत्तेपर्यंत पोहचून जबाबदार व्यक्तीकडून मालमत्ता कर मागणी देयक प्राप्त झाल्याची पोच प्राप्त करुन घेणेची कार्यवाही संबंधी भारतीय डाक विभागाच्या प्रतिनिधी सोबत तीन-चार वेळा बैठका घेवून करावयाच्या गतीवीधी (activities) संबंधी standard operating procedure निश्चित करण्यात आलेली आहे व standard operating procedure अन्वये भारतीय डाक सेवा RMS 'F' Division Nagpur व्दारा पार पाडावयाचे जबाबदारी करीता रु.३१.७७/- प्रती मालमत्ता मागणी देयक वस्तु व सेवा करासह (५० ग्रॅम वजनापर्यंत) नागपूर महानगरपालिका हद्दीतील Postal Address खर्च आकारण्यात येणार आहे. मागील नुसार नमूद अंदाजे ५८३००० मालमत्ता कर देयकांकरीता रुपये १,८५,२१,९१०/- चा खर्च अपेक्षीत असून निर्धारणानंतर मालमत्तेत वाढ झाल्यास सदर्हू खर्चामध्ये वाढ देखील होवू शकते. तसेच भारतीय डाक सेवा व्दारे संपूर्ण मालमत्तांकरीता मालमत्ता कर मागणी देयके तामील होवू न शकल्यास शिल्लक मागणी देयके संबंधीत झोनच्या संबंधीत वार्डाचे/सेक्टरचे संबंधीत कर संग्राहक व भारतीय डाक विभागाचे संबंधीत कर्मचारी व्दारा संयुक्तरित्या तामील करुन घेण्यात येतील व भारतीय डाक सेवा कार्यालयाव्दारे मालमत्ता कर मागणी देयके तामील कां होवू शकली नाहीत, हयाबाबत कारणमिमांसा शोधून प्रत्येक मिळकतीचे मागणी देयके भारतीय डाक सेवा व्दारा वाटप होतील, हया अनुषंगाने उचित कार्यवाही करण्यात येईल. मालमत्ता कर मागणी देयके भारतीय डाकसेवा व्दारा वितरीत करणेच्या कामास येणारा खर्च विभागाचे पद क्र. A२९०००६२२६०४ (GIS survey) या पदांतर्गत करण्यात येईल.

करीता उपरोक्त अंदाजे ५८३००० मालमत्ता कराची आर्थीक वर्ष २०२४-२०२५ ची मागणी देयके भारतीय डाक विभागाव्दारे **(स्पीड पोस्ट)** वितरीत करण्याच्या व याकरीता येणाऱ्या रुपये १,८५,२१,९१०/- च्या खर्चास तसेच निर्धारणानंतर मालमत्ता संख्येत वाढ झाल्यास येणाऱ्या वाढीव खर्चास व पुढील प्रत्येक वर्षी मालमत्तेत ५% वाढ गृहीत धरुन येणा-या खर्चास मंजूरी प्रदान करण्याचा प्रश्न विचारात घेणे.

टिप – सविस्तर माहिती नस्तीत उपलब्ध आहे.

पारीत ठराव

ठराव क्रमांक :- 850/स्थायी समिती/प्रशासक **दिनांक :- 22/03/2024**

महाराष्ट्र शासन नगरविकास विभागाकडील शासन आदेश क्रमांक एमसीओ-२०२०/प्र.क्र. ७१ (भाग-२) /नवि-१४ दिनांक ०३/०३/२०२२ अन्वये महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियमातील तरतुदी व विशेषत: कलम ४५२ अ च्या (१ अ) व (१ब) मधील तरतूदीनुसार दिनांक ०४-०३-२०२२ अन्वये मला प्राप्त झालेल्या अधिकारानुसार उपायुक्त महसुल, मालमत्ता कर विभाग यांनी वरील प्रमाणे प्रस्तावीत केल्यानुसार **विषय :- मालमत्ता कर मागणी देयके भारतीय डाक विभागाव्दारे (स्पीड पोस्ट) वितरीत करण्याबाबत.**

नागपूर शहरातील सर्व इमारती व जमिनीकरीता महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियमाचे अनुसूची प्रकरण ८, कराधान नियम १२७ अन्वये करयोग्य मुल्य आधारीत पध्दतीने कर निर्धारणाचे काम करण्यात येते. आर्थीक वर्ष २०२३-२०२४ Geocivic Property Tax Management System अंतर्गत ६९६६५४ मालमत्ता निर्धारण कक्षेत आहेत.

महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियम १९४९ चे परिशिष्ट "ड" प्रकरण ८ चे कराधान नियम ३९ अन्वये मालमत्ता कर म.न.पा. निधीत जमा करणेस जबाबदार असलेल्या व्यक्तीस मालमत्ता कर मागणी देयक तामिल करणे अनिवार्य आहे. मालमत्ता कर मागणी देयक जबाबदार व्यक्तीस वेळेत उपलब्ध होणेकरीता क्षेत्रीय कार्यालयाचे कार्यरत कर्मचाऱ्यांमार्फत घरोघरी जावून वितरीत करण्यात येतात, परंतू बरेचदा जबाबदार व्यक्ती घरी नसल्यामुळे, दुकान, आस्थापनास्थळी उपस्थित आढळत नसल्यामुळे व मागणी देयक प्राप्त झाल्याची पोच घेणे गरजेचे असल्याने मालमत्ता कर विभागाकडे पुरेसा मनुष्यबळ नसल्यामुळे विहीत कालावधीत जबाबदार व्यक्तीस मालमत्ता कर मागणी देयक तामिल होत नाही. तसेच क्षेत्रिय कार्यालयातील चालू असलेली इतर शासकीय कामे निर्धारीत वेळेत करण्याकरीता आदेशित केल्या जाते, त्यामुळे ही मागणी देयके मुदतीत तामिल करणे शक्य होत नाही, त्याचा मालमत्ता कराचे वसुलीवर परिणाम होतो. मालमत्ता कर देखील विहीत कालावधीत मनपा निधीत जमा होत नाही, परंतु संगणकीय प्रणाली मधून अशा मालमत्ता करीता शास्ती निर्धारीत होत असते, त्यामुळे नागरिकांचे रोषाला सामोरे जावे लागते.

नागपूर महानगरपालिका क्षेत्रातील इमारती व जमिनीकरीता मालमत्ता कर जमा करणे व जबाबदार व्यक्तीस विहित कालावधीत मालमत्ता कर मागणी देयक तामिल होणे हेतु मा.आयुक्त तथा प्रशासक यांनी भारतीय डाक विभागामार्फत मालमत्ता कर मागणी देयके वितरीत करण्याबाबत निर्देशित केलेले होते. त्यानुसार प्रायोगिक तत्वावर मनपा च्या लक्ष्मीनगर झोन क्र.१ अंतर्गत १००० मालमत्ता धारकांना मालमत्ता कराच्या संगणक प्रणाली मध्ये उपलब्ध असलेल्या डाक पत्त्याच्या (Postal Address) आधारावर मागणी देयके पाठविण्यात आली असता त्यापैकी ५९४ देयेके ही अपूर्ण पत्ता व इतर कारणामुळे कार्यालयात परत आली.

भारतीय डाक विभागाकडून परत आलेले मागणी देयकातील डाक पत्ते (Postal Address) अद्यावत करण्याच्या दृष्टीने मा.अतिरिक्त आयुक्त(शहर) यांनी डाक विभागाच्या अधिकाऱ्यांसोबत चर्चा केली असता संबंधीत अधिकाऱ्यांनी फक्त पीनकोड (Pincode) अद्यावत करण्याकरीता प्रति देयक रुपये २/- प्रमाणे खर्च येईल, परंतु पीनकोड अद्यावत केल्यानंतरही देयके अचुक मालमत्ता धारकापर्यंत पोहचतील, याबाबत शाश्वती दिलेली नाही. त्यामुळे पीनकोड अद्यावत करण्याचे काम सध्या थांबवून परत आलेली मागणी देयके संबंधीत कर संग्राहक/ निरिक्षक तसेच डाक विभागाचे कर्मचारी यांचे सह अद्यावत डाक पत्ते (Postal Address) प्राप्त करण्याचे निर्देश दिलेत. तसेच पुढील वर्षाची २०२४-२०२५ करीताची संपूर्ण मागणी देयके भारतीय डाक विभागाव्दारे पाठविण्याचे निर्देश दिलेले आहेत.

आर्थिक वर्ष २०२३-२०२४ मध्ये ६९६६५४ मालमत्ता निर्धारण कक्षेत आहेत. ६९६६५४ मालमत्तां पैकी जवळपास १,१३,६५४ खुले भुखंड वगळून अंदाजे ५८३००० मालमत्ता धारकांना २०२४-२०२५ ची मागणी देयके माहे जून, २०२४ पर्यंत संबंधीत मिळकतदारापर्यंत भारतीय डाक विभागाव्दारे पोहचविणे अपेक्षीत आहे. खुल्या भुखंडावर मालमत्ता कर मागणी देयक घेणेस कोणीच उपस्थित नसतात त्यामुळे वर्तमान पत्रात जाहिर सूचना देवून खुल्या भुखंडधारकाच्या मालकास मागणी देयके प्राप्त करुन घेणेचे आवाहन करण्यात येईल किंवा उक्त खुल्या भुखंडावर फलक उभा करुन फलकावर मागणी देयक चिकटवून मागणी देयक तामील केल्याचा पुरावा निर्माण करण्यात येईल. खुल्या भुखंडाकरीता मागणी देयके भारतीय डाक सेवा मार्फत तामील करुन घेण्याचे कोणतेही औचित्य साधले जाणार नाही.

आर्थिक वर्ष २०२४-२०२५ करीता नागपूर महानगरपालिका क्षेत्रातील इमारतीकरीता मालमत्ता कर रकमेचे मागणी देयके संबंधीत मालमत्तेपर्यंत पोहचून जबाबदार व्यक्तीकडून मालमत्ता कर मागणी देयक प्राप्त झाल्याची पोच प्राप्त करुन घेणेची कार्यवाही संबंधी भारतीय डाक विभागाच्या प्रतिनिधी सोबत तीन-चार वेळा बैठका घेवून करावयाच्या गतीवीधी (activities) संबंधी standard operating procedure निश्चित करण्यात आलेली आहे व standard operating procedure अन्वये भारतीय डाक सेवा RMS 'F' Division Nagpur व्दारा पार पाडावयाचे जबाबदारी करीता रु.३१.७७/- प्रती मालमत्ता मागणी देयक वस्तु व सेवा करासह (५० ग्रॅम वजनापर्यंत) नागपूर महानगरपालिका हद्दीतील Postal Address खर्च आकारण्यात येणार आहे. मागील नुसार नमूद अंदाजे ५८३००० मालमत्ता कर देयकांकरीता रुपये १,८५,२१,९१०/- चा खर्च अपेक्षीत असून निर्धारणानंतर मालमत्तेत वाढ झाल्यास सदर्हू खर्चामध्ये वाढ देखील होवू शकते. तसेच भारतीय डाक सेवा व्दारे संपूर्ण मालमत्तांकरीता मालमत्ता कर मागणी देयके तामील होवू न शकल्यास शिल्लक मागणी देयके संबंधीत झोनच्या संबंधीत वार्डाचे/सेक्टरचे संबंधीत कर संग्राहक व भारतीय डाक विभागाचे संबंधीत कर्मचारी व्दारा संयुक्तरित्या तामील करुन घेण्यात येतील व भारतीय डाक सेवा कार्यालयाव्दारे मालमत्ता कर मागणी देयके तामील कां होवू शकली नाहीत, हयाबाबत कारणमिमांसा शोधून प्रत्येक मिळकतीचे मागणी देयके भारतीय डाक सेवा व्दारा वाटप होतील, हया अनुषंगाने उचित कार्यवाही करण्यात येईल. मालमत्ता कर मागणी देयके भारतीय डाकसेवा व्दारा वितरीत करणेच्या कामास येणारा खर्च विभागाचे पद क्र. A२९०००६२२६०४ (GIS survey) या पदांतर्गत करण्यात येईल.

करीता उपरोक्त अंदाजे ५८३००० मालमत्ता कराची आर्थीक वर्ष २०२४-२०२५ ची मागणी देयके भारतीय डाक विभागाव्दारे **(स्पीड पोस्ट)** वितरीत करण्याच्या व याकरीता येणाऱ्या रुपये १,८५,२१,९१०/- च्या खर्चास तसेच निर्धारणानंतर मालमत्ता संख्येत वाढ झाल्यास येणाऱ्या वाढीव खर्चास व पुढील प्रत्येक वर्षी मालमत्तेत ५% वाढ गृहीत धरुन येणा-या खर्चास मंजूरी प्रदान करण्याच्या प्रस्तावास मा.प्रशासक यांनी मंजुरी प्रदान केली.